

zdravljica

Spet trte so rodile,
prijat'li, vince nam sladkó,
ki nam oživlja žile,
srčé razjasni in okó,
ki utopí
vse skrbi,
v potrtih prsih up budi.

Komú narpred veselo
zdravljico, bratje, č'mo zapet?
Bog našo nam deželo,
Bog živi ves slovenski svet,
brate vse,
kar nas je
sinov sloveče matere!

V sovražnike 'z oblakov
rodú naj naš'ga trešči grom!
Prost, ko je bil očakov,
naprej naj bo Slovencev dom;
naj zdrobé
njih roké
si sponse, ki jim še težé!

Eдинost, sreča, sprava
k nam naj nazaj se vrnejo!
Otrók, kar ima Slava,
vsi naj si v róke sežejo,
da oblast
in z njo čast,
ko pred, spet naša bosta last!

Bog živi vas, Slovence,
prelepe, žlahtne rožice!
Ni take je mladenke,
ko naše je krvi deklé;
naj sinóv
zarod nov
iz vas bo strah sovražnikov!

Mladen'ci, zdaj se pije
zdravljica vaša, vi naš up!
Ljubezni domačije
noben naj vam ne usmrti strup;
ker po nas
bode vas
jo srčno branit' klical čas!

Živé naj vsi naródi,
ki hrepené dočakat' dan,
da, koder sonce hodi,
prepír iz sveta bo pregnan,
da rojak
prost bo vsak,
ne vrag, le sosed bo mejak!

Nazadnje še, prijat'li,
kozarce záse vzdignimo,
ki smo zato se zbrat'li,
ker dobro v srcu mislimo.
Dokaj dni
naj živi
Bog, kar nas dobrih je ljudi!

FRANCE PREŠEREN,
1844

zemlja slovenska, predraga...

pred 170 leti – 3. decembra 1800 – je pri ribiču
v vrbi, na gorenjskem, luč sveta zagledal

francè prešeren

BAJKA, da se zberó ob zibeli novorojenega otročka rojenice in sojenice, ki so priče rojstva in ki določajo otroku usodo in tek življenja, je gotovo nekoliko resnična v tem, da so se ob rojstvu slovenskih kmečkih otrok zbirala nadnaravna bitja, ali da so bile izrečene nad njimi besede, ki so jim usojale nadmočno ljubezen do zemlje, kajti drugače bi bil Slovenec ne ljubil tako svoje matere in rodne grude. In gotovo je bilo na dan rojstva FRANCETA PREŠERNA, ko mu je bilo usojeno, da bo največji slovenski pesnik, določeno tudi, da bo čutil in trpel v sebi tisti elementarni utrip zemlje, ki ga poznamo iz *Sonetnega venca*, iz *Krsta* in iz *ba'ad*, *sonetov nesreče* in *elegij*.

Kdor hoče govoriti o Prešernu, začuti v sebi kot neko zmedo in nemoč, kajti poleg tega, da je bilo – človek bi menil – o njem že vse povedano, je ta téma tako univerzalna in tako osrednja – dá, sveta – za vsakogar, ki slovensko misli in čuti, v domovini ali zdoma, da je govoriti o njej ena najtežjih stvari... ali pa morda ena najlažjih, saj nam je Prešernovo delo kulturno prvo in vsem skupna last.

Kaj nam pomeni Prešernova pesem tu in zdaj? Vemo, da govori čustvu in razumu ter da govori poetično družbeno – njegova poezija je takorekoč krik po svobodi, bratstvu in ljubezni – vendar je Prešernova beseda nam, ki smo se zbrali v teh ali drugih zemljah sveta, nekaj več kot samo literarna umetnina. Je nekaj bitnega, slovensko koreninskega in ohranjujočega. Prešernova beseda nam je neprestano nekaj tistega, kar je bila njim, ki so prvič brali in drhteli ob *Zdravljici*: elementarni utrip zemeljskega, svobodnega, lepega. Prešernova beseda je simbol slovenske besede, njegov humanizem simbol odpora proti mračnjaštvu.

Nobena poezija ni velika samo po osebnih pesnikovih čustvih in doživetjih. Pristna poetična emocija je esenca tistega, kar se je zbralo v pesniku širše narodovega, globlje zemeljskega – kar se je kristaliziralo v njem snovi iz preteklosti in zdanjosti; iz vere, mišljenja in vse usode narodove. Romantična poezija je v prejšnjem stoletju sprejela veliko nalogo – ne samo v kulturni, ampak tudi v politično zgodovinski tvornosti evropskih narodov – pridvigati človeške in zemeljske prvine na višjo, transcendentno raven. Usodo človeka je poezija in sploh romantično gibanje doživljalo mistično duhovno in obenem prežeto z globljim narodnostnim in domovinskim čustvom, ki se javlja kot skupek zemeljsko človeških solidarnostnih vzgibov. V slovenski umetni pesmi in v vsej slovstveni dejavnosti je bila povezava z zemljo, se pravi, z grudo in s človekom, ena bistvenih lastnosti ustvarjajočega genija že od vseh začetkov. France Prešeren, vrh slovenske umetne pesmi in tudi vrh narodno zgodovinske zavesti – romantik in idealist iz svoje dobe in po svoji naravi – je bil sin kmečkega rodu; v sebi je nosil tako spopad, kot harmonijo zemeljskega in duhovnega. Svojo in svojih rojakov usodo je doživljal silneje, kot bi jo v tistem času mogel doživljati kak meščanski sin. Bitne in lepote vrednote zemlje, ki jih je nosil in trpel v sebi, je mogel posredovati v nesluteni doživetosti svojemu klasično oblikujčemu geniju in nam vsem.

France Prešeren je kot tisti pevec, ki je šel v podzemlje, da bi dobil od tam vrnjeno svojo ljubezen, a bogovi so ga odpravili praznih rok – pokazali so mu sicer privid žene, po katero je prišel, dali pa mu niso nič. A on je s svojo pesmijo ustvaril čudež: oživel je ljubezen v drugih ljudeh, iz temnega podzemlja je ustvaril podobo zemlje in našel bogovom imena, ki jih prej niso imeli...

ZEMLJA SLOVENSKA, PREDRAGA...

Zemlja je prvina, kot je prvina noč, iz katere so dobivali romantiki svoje poetične in filozofske snovi. Če so se navdihovali iz prvin noči za svoje sanje in za globinske vzgibe duše, so sprejemali iz zemlje – in lahko rečemo, da ne samo romantiki, ampak končno vsak človek – herojske in usodnostne moči življenja, dramatično senzibilnost, akcijsko moč človeškega. In čeprav je vsa romantika po svojem značaju duhovno herojska dejavnost, je nosil Prešeren še posebno telurično estetsko dediščino v svojem duhu. Ta se javlja v njegovi poeziji kot:

prepletanje in zavest usodnostnih življenjskih spoznav, od katerih je ena najmočnejših tista o dramatičnosti zapeljiv in glasov, ki so ga zvalili iz domače zemlje; kritična duhovna silovitost, ki se oblikuje kot zavest pekla in neba. Sprejetje človeške bolečine, obenem pa pretresen odpor do najvišje spoznavnosti dokopanega kulturnega revolucionarja.

Prešernovo življenje samo, najbolj pa njegovo delo, ki bi nas morda zdaj, ko se spominjamo pesnikovega rojstva, zanimalo predvsem kot mladostno lahkotno oblikovanje besede, nam je dosti bolj blizu, kot polnokrvni stik z zemeljsko resničnostjo, kot herojsko osveščanje zdravega duha. Pravimo, da je Prešeren pesnik erotične in čustvene tematike in da se njegova pesem plemeniti ob nedosežnem. Res je, da je tudi v njegovih baladah in romancih, v pesmih z epiko pripovedno vsebino na dnu vsega ljubezensko čustvo. In vendar to ni samo kakšna sredozemska erotična čutnost, ampak se pod estetsko popolnostjo in umerjenostjo njegove poezije skrivajo druge, pristnejše prešernovske prvine: moškost, naprednost, povezanost s kmečkim ljudstvom, demokracija... Zrel Prešeren pomeni polarizacijo od lirično intimnega do socialno dramatičnega, od estetsko čutečega do borbenega duha.

France Prešeren je bil odtrgan od zemlje svojega rodu, a v njem in v njegovi pesmi se živo javlja dediščina rodov. Posebno postane Prešernova pesem zemeljska – se pravi, obrnjena v dramatično spoznanje življenjske nujnosti in v herojsko reakcijo velikega duha – po Čopovi nenadni smrti in tudi ob grenki zavesti, da je Julija zanj za vedno izgubljena.

Stritar pravi v svojem znanem spisu o Prešernu: „... da prava podoba Prešernova so njegove poezije; v njih je zajeto vse njegovo življenje.“ Če je Uvod v Krst pri Savici eden najvišjih pesnikovih besedovanj z usodo, se v Sonet-

nem vengu, ki je prav tako detajl lastne in narodove usodnosti, kaže drugo bistvo Prešernove poezije in pesnika samega: bitna povezanost z vsem skrivnostnim zemeljskim in tudi bitna ljubezen vsega človeškega. Tu, kjer se zapis poetove ljubezni prepleta z ljubeznijo do domovine, se oblikuje tudi pesnikovo spoznanje, da je srce človekovo živ košček narave – živ košček tiste zemlje, ki jo je v elegičnih tercinah Spominu Matije Čopa (iz nemškega izvirnika jo je poslovenil Janko Glazer) naslikal kot čudoviti svet pod Triglavom: „Večerno sonce v luči je ubrani / zlatilo trat zelenje in pobočij, / v ozadju stali sivi velikani / gorenjski so v gigantski svoji moči, / krog tebe vali Save so šumeli...“

V Vengu se pesniški duh dviga v apolinične višine, vendar je prav tako bitno zvezan z močmi zemlje. „Veselite preleti naturo celo...“ poje v štirinajstem, pomladnem sonetu. V polni in zreli zavestnosti zemlje, se pravi, slovenske zemlje in njenih moči, pa se nam pokaže Prešeren v nekaterih edinstvenih in poetično najbolj dognanih stvaritvah – tako v prelepi žalostinki V spomin Andreja Smoleta, v nemško zloženi elegiji Spominu Matije Čopa in pa v Prešernovem zadnjem delu, v izvorni baladi Neiztrohjeno srce. Združitve s prvinskim zemeljskim je herojska odločitev, ki ustvari mir srečo, ki ni našlo sreče, katero so mu rojenice želele. Ampak srce poeta ne strohni, življenje zadobi usodnostni smisel, ko se pesnik dokoplje do vzdihla: „V zemlji slovenski, v predragi deželi...“

Prešeren je svoje človeške, narodnostne in idejne pretrse bolj poetično, kot logično povezoval z idejami nemške romantike – pravzrok, svetovni duh – vendar ni bil panteist; kot velik pesnik in umetnik to ni mogel biti. Poetično je prepričljivo njegovo upanje, da so človeku pomirjeni notranji boji in viharji, ko ga vzamejo vase moči zemlje, dediščina rodov. Baladno dramatično je oblikoval to misel v zgodbi o mladeniču, pevcu Dobroslavu, čigar srce, ki v grobu ni moglo strohneti, zadobi svoj mir ko je izpostavljeno lepotam narave in noči, iz katere je dobivalo svoje pesmi.

Zemlja je jedro Prešernove poezije, ampak zemlja ni samo zemlja – je upanje in strah, ljubezen in podoknica ob luninem sijaju, zrela pesem, zdravljica prijateljem in vsemu slovenskemu svetu. Zemlja je žalosten spomin na predrage in tudi večni optimizem:

trčimo, bratje, še vince se smeja...!

france papež

na 10. kulturnem, prešernovem večeru, 1970

ROJAKI! VAŠA GMOTNA OPORA SLOVENSKI KULTURNI AKCIJI BO DOKAZ VAŠE LJUBEZNI DO SLOVENSKE KULTURE V SVOBODI!

editorial

EL VALOR, la abnegación, el ingenio, la astucia más insospachada y hasta el humor más aguzado han sido en todo momento las armas de que se han valido los pueblos dominados por las tiranías. Así ocurrió en la Europa ocupada por los nazis.

Una situación similar viene planteándose en los últimos años en la Unión Soviética, mediante la formación de grupos clandestinos – “Smog” y “Fenix 66”, entre otros – necesariamente pequeños, cuya principal misión ha consistido hasta ahora en difundir los textos prohibidos, sean ellos libros, panfletos, folletos, discursos, poesías, canciones y hasta la versión taquigráfica de la sesión final del “juicio” en que los escritores Daniel y Sinjavskij fueron condenados a 5 y 7 años de trabajos forzados respectivamente. La rebelión nace naturalmente en el cerebro, donde también suele comenzar el error. Por eso adquieren una significación fuera de lo común las cartas, peticiones, mensajes de protesta y documentos varios conocidos últimamente en los países de Europa occidental, suscriptos, invariablemente, por escritores, artistas, hombres de ciencia y poetas rusos, en su gran mayoría hombres y mujeres jóvenes nacidos con posterioridad a la instauración del régimen comunista en noviembre de 1917.

Desde luego esos testimonios de la resistencia civil contra la tiranía del Kremlin no tienen acogida en la prensa oficial.

El generalizado disenso que va cundiendo en la Unión Soviética, no tiene entonces más vehículo para su difusión

la oposición clandestina en la unión soviética

que los medios clandestinos, esto es, la reproducción de los originales en copias a máquina o en mimeógrafo, sistema que ha recibido el nombre de “samizdat”.

Gracias a ese procedimiento no pocos han podido leer, así sea fragmentariamente, la obra prohibida de Solženicín y de otros escritores. Paralelamente se ha desarrollado la técnica del “magnitizdat” la reproducción en cinta magnetofónica de las poesías, baladas y canciones que no gozan del visto bueno oficial para la impresión de sus respectivas partituras y su grabación en discos. Se atribuye a Bulat Oudžava, poeta, cantante y guitarrista, la implantación del “magnitizdat” que ha alcanzado ya cierto grado de popularidad. Uno de los compositores y cantantes más celebrados es Aleksander Galič, ex prisionero de un campo de concentración y a quien se lo conoce con el nombre de el “Solženicín de la canción”. Vladimir Visockij, otro vate popular, autor de “La balada psiquiátrica” define las clínicas y asilos donde son reclusos los disidentes, como escenarios alucinantes que “desafían hasta la pluma de Dostojevskij y aun la de Gogol”. Una canción compuesta en un campo de concentración y ampliamente difundida en cinta magnetofónica, dice: “Nos rompieron las costillas muchas veces y nos dejaron ciegos a otros. Con todo, para nosotros la honra vale mucho más que unos huesos rotos o unos ojos ciegos y hasta más que un trozo de pan...”

(Extraído del editorial publicado en el diario “La Prensa”

Buenos Aires, diciembre 3 de 1970)

svobodo,
blagoslov
in mir
za božič in novo leto
prijateljem in vsem slovincem
želi

slovenska kulturna akcija

kulturni večeri ki so bili

10. kulturni večer

170-letnice ROJSTVA FRANCETA PREŠERNA se je na svojem 10. kulturnem, sklepnem večeru v soboto 14. novembra 1970 spomnila Slovenska kulturna akcija. Večer je bil v gornji dvorani Slovenske hiše.

Vodja literarnega odseka, pesnik in esejist France Papež je prebral svoj esej Zemlja slovenska, predraga..., napisan prav za to priložnost slavja prvaka slovenskih poetov. Esaj objavljamo v tej številki kot uvodnik.

V drugem delu je ob številnih diapozitivih dr. Tine Debeljak povedel avditorij najprej v Prešernovo rojstno hišo v Vrbi

na Gorenjskem, v dneve pesnikovega šolanja v Ljubljani in na Dunaju, v njegova prva pisanja in v njegove prve pesmi. V sedmih svetovnih jezikih so mladi udeleženci večera prebrali prevod pesnikovega soneta „O, Vrba...“, hoteč tako poudariti Prešernov svetovni sloves. Nato pa je dr. Debeljak v 25 diapozitivih pokazal Prešernovo zunanjo podobo od Goldsteina iz l. 1850 do najnovejših.

Večer, ki predstavlja tudi sklep letošnje redne delovne sezone, se je končal z mislijo: S Prešernom sklepa Kulturna akcija svoje kulturno leto – s Prešernom upa stopiti aprila 1971 v novo sezono, z izvirnim gledališkim prikazom Prešernove pesniške podobe.

da ne pozabimo

kaj se dogaja doma?

decembrska letošnja številka mesečnika naša luč, ki izhaja za slovence na tujem v celovcu, je objavila uvodnik z gornjim naslovom: ponatiskujemo ga zaradi izredne aktualnosti in globokega poznanja razmer, ki danes duše matično slovensko domovino.

O TEM, kaj se dogaja zadnji čas v Jugoslaviji, se sprašujejo po svetu, kajti nekakšno živčno iskanje zunanjih in notranjih zaveznikov s strani oblasti in ustvarjanje novih odborov v že itak zapleteni družbeni organizaciji opozarja na to, da je nekaj v zraku. Kaj, ne ve nihče in ostaja vsako ugibanje res le ugibanje. Londonski Economist piše, da so jugoslovanski problemi „zastrašujoče zapleteni“ (26. septembra).

Za točke jugoslovanskih uradnih obiskov je bil izbran Zahod: Belgija, Luksemburg, Zahodna Nemčija, Danska, Francija, Holandija, na zimo sta v načrtu Italija in Vatikan, spomladi pa Združene države Severne Amerike.

Ali naj ti obiski pomenijo iskanje pomoči iz obupnega gospodarskega položaja v Jugoslaviji?

Domače časopisje poroča, da so v oktobru cene zbežljale, da je porast cen dosegel rekord, da se niso življenjski stroški že deset let tako zvišali, da se je trgovcev polastila nekakšna psihoza, kar dela inflacijo še posebno nevarno. Cene na drobno so se v enem mesecu zvišale na 2,8%, indeks življenjskih stroškov pa celo za 3,6%. Tudi nesorazmerje v zunanji trgovini se je v oktobru bistveno okrepilo: izvoz je v primeri z oktobrom 1969 narastel za 60%, izvoz pa v istem času padel za 6%.

Kaj pa, če ni bolj „zastrašujoč problem“ to, da vpliva nelikvidnost gospodarstva na že itak razrahljane odnose med narodi Jugoslavije?

Ali je možno kako drugače razumeti besede predsednika jugoslovanskega Zveznega izvršnega sveta: „V današnjem položaju, za katerega sta značilna nelikvidnost gospodarstva in prepočasna gospodarska rast, bi bilo težko najti ge-

nija, ki bi mogel sredi teh vrtincev, nemira, žolča in sporov ustvarjati lepo, idealno federalno strukturo v našem centru.“

S tem v zvezi je pisal svetovni tisk, da grozi Jugoslaviji nevarnost razpada; da so se spori med komunisti različnih narodnosti v Jugoslaviji nadaljevali kljub temu, da je dobila partija že lani 15-glavi izvršni biro kot osrednji vodstveni organ; da naj bi vodstvo države prevzel kolektiv, sestavljen iz dveh do treh zastopnikov vsake republike in velikih organizacij, zlasti partije, ki naj bi utrdil močno razrahljano tovarištvo jugoslovanskih komunistov.

Ali je treba v ta okvir vstaviti ustanovitev Koordinacijskega odbora Socialistične zveze delovnega ljudstva za urejanje odnosov med Cerkvijo in samoupravno družbo v Sloveniji? V odbor je poslala svoje ljudi partija, zastopnikov vernih pa ni poslala uradna Cerkev, ker pač ni bila za to naprošena, ampak jih je naprosila za vstop tudi partija. In končno: ali je morda najbolj „zastrašujoč problem“ v Jugoslaviji danes sovjetska nevarnost?

Časopisi po svetu ugotavljajo, da še ni minil strah, da bi si želela Moskva poiskati pot do Sredozemskega morja preko Jugoslavije. Poročajo, da pošiljajo članice Varšavskega pakta v Jugoslavijo preko Bolgarije orožje in radijske naprave iz moskovskih vojaških skladišč.

Kaj je tisto v zraku, kar vsi čutijo, pa nihče ne pove na glas: prvo, drugo, tretje ali vse troje?

Naj bo karkoli, skrbi nas za naše ljudi, za naš narod – to je tudi edini razlog, da o tem pišemo – in želimo samo to, da bi se stvari pravočasno tako uredile, da ne bi plačeval nesposobnosti drugih naš mali človek.

v prvem krogu

ob podelitvi nobelove nagrade za književnost sovjetskemu pisatelju aleksandru i. solženicinu, avtorju romana „prvi krog“

ZGODILO se je, da je Voditelj vsega progresivnega človeštva govoril z daljno provinco Janj-manj ter je zaradi nekih pomanjkljivosti in motenj v telefonskem aparatu poklical Berijo, pa mu dejal po georgijsko: „Lavrentij! Kakšnega idiota pa imaš za šefa zvez? Pošlji ga v...!“ In tako je padel sam Mamurin, šef za zveze in obenem tudi šef inštituta za prisilno delo Mavrino v jamo, ki si jo je z veliko partijsko vestnostjo in vero kopal sam. „Šaraška“ Mavrino (izraz za zapor in KZ) je bila prav za prav eden od mnogih pripornih inštitutov, kjer so bili v kolikor toliko znosnih razmerah nastanjeni politični obsojenci posebne vrste: znanstveniki, tehniki, vsakovrstni strokovnjaki, filozofi, matematiki...

Pozitivna ideja „šaraške“ prihaja že od Platona in njegove Republike; negativna pa od Danteja, ki je v Peklu Božanske komedije ustvaril posebno mesto – prvi krog – kamor je postavil nekrščene pravične, pogansko inteligenco, modrece starega sveta, znanstvenike, pesnike in heroje. Pogubljeni v tem krogu še niso fizično trpeli. Moderna uresničitev pozitivne in negativne strani prvega kroga – strokovna zaposlitev pripornikov „šaraške“ – pa ima svoj začetek v Rusiji okrog tridesetih let, ko so bili obsojeni inženirji Prompartije zaradi konspiracije za Anglosaksoni. Glavna žrtev prve „šaraške“ je bil inženir Leonid Konstantinovič Ramzin in eksperiment je uspel, kajti zunaj ječe je bilo nemogoče zbrati in združiti dva ali več strokovnjakov, ne da bi se med seboj klali, komu bo pripadlo več časti in slave in komu bo podeljena Stalina nagrada. Redno je eden spodrinil drugega in stvar nikamor ni prišla. V „šaraški“ pa nasprotno ni bilo nobene nevarnosti ne glede denarja, ne glede slave. Pol kozarca smetane na dan dobi Nikolaj Nikolajevič in pol kozarca jo dobi tudi Pjotr Petrovič. Ekipa akademskih levov živi tu lepo v miru, pridno dela, šahira, kadi in se, če hoče, dolgočasi. Da, tu leži skrivnost velikih dosežkov in izumov.

V ta prvi krog je padel, kot rečeno, šef Mamurin – v tej deželi je bilo namreč kaj enostavno zdrkniti iz krogov raja v kroge pekla. Ampak njegovo trpljenje je bilo predvsem moralno, bilo je v mukah degradacije in padlosti v pozabo, izgube milosti. V „šaraški“ Mavrino so Mamurina dodelili skupini, ki se je po petnajst ur na dan ukvarjala z raziskovanjem avtomatične kontrole telefonskih zvez – se pravi, delali so na tem, da individualizirajo kogarkoli po njegovih glasovnih značilnostih, natančno tako, kot je mogoče zločinca izslediti po prstnih odtisih. (Formule so pobirali iz severnoameriških poljudnih tehniških revij, ki pa so jih oblasti v tem inštitutu varno hranile v jeklenih omarah, da bi ne prišle v roke tujim vohunom.)

Glavna zgodba romana *Prvi krog*, ki ga je napisal Aleksander Izajevič Solženicin, je prav v tem: Inokentij Volodin, mlad, svetovljanski državni svetnik in diplomat pade v past tik pred nameravanim odhodom v Pariz, ko je hotel posvariti družinskega zdravnika. „Poslušajte!“ vpije v telefon. „Ko je bil profesor med zadnjim potovanjem v Parizu, je svojim francoskim kolegom obljubil, da jim bo nekaj dal. Domneva se, da zdravilo... Tujcem! Me razumete? Tega ne sme storiti! V tujino ne sme poslati ničesar! Moglo bi se izrabiti kot provokacija. Ampak...“ V aparatu se je zaslišal nenadoma kratek, odrezan klik, nato pa popolna tišina. Niti ni bilo običajnega tona in brnenja v liniji. Nekdo je pretrgal zvezo.

Nekaj dantejevsko fantastičnega in obenem trdo realnega je zajelo tisti svet. Na vrhu vseh krogov – ali na dnu – je sedel Gospodar vzhodnih in zahodnih narodov. Zavarovan od desetine zidov je ustvarjal nesmrtna dela in obenem sehal glave nenehno vstajajoči hidri. Bil je čas nočnih duhov, ali bolje, Duha noči, kajti nespečnost je bila ena od mnogih težav, ki so zadnje čase napadale nekoč tako zdravo telo grčavega Kavkazijca. Noč je bila najbolj koristen čas za Stalina; njegove najboljše ideje so se rodile med polnočjo in četrto zjutraj: ideja zamenjave starih vrednostnih papirjev z novimi, da bi si prihranil izplačilo rent; ukaz o podaljšanju delovnega dneva in tedna; ukaz o prisilnem delu; razpust Tretje internacionale; izgon izdajalskih narodov v Sibirijo...

Gospodar – čigar ime je vsak dan polnilo stolpce časopisov vsega sveta; čigar ime so zanosno izgovarjali govorniki

v vseh jezikih in ki je pojoče zvenelo iz mladih grl pionirjev; ime, s katerim naj bi krstili Volgo in Luno – je bil v svojem petinšedesetem letu. Kljub temu, da je prihajal iz hribov, kjer ljudje dočakajo biblično starost, je bil na robu fizične in duševne izžerpanosti, izsušen, zavdajajoč po turškem tobaku. Kje so tista slavna leta med tridesetimi in štiridesetimi! Veliki nesmrtnik je bil star, ni mu dišalo več sočno meso pečenega kozlička, ne najboljše vino. Kako se spreminjajo časi! Zadnja leta je bil skoraj hvaležen cerkvi, da se ga je v svojih molitvah spominjala kot izvoljenca božjega. Skrbelo ga je samo, kaj bo z narodi, če umre, kajti vedel je, da ne bo nikogar, ki bi jih tako spretno vodil proti slavnemu cilju. Proti najvišjim krogom raja.

V predmestju Moskve pa se je začel prvi krog pekla – tam, kjer je bila v „šaraški“ Mavrino zaprta „mrtva“ elita strokovnjakov in tehnikov. Relativna svoboda gibanja po prostorih velike sive stavbe, dobra hrana in zaposlitev v svojih poklicih – vse to je bilo preračunano po pravilo, da je visok donos volne ovac odvisen od nege in prehrane, ki jo uživa žival.

Usoda je tragična in obenem igriva. V prvi krog, ki sicer še ni pekel, in v druge kroge resničnega pekla so padali ljudje zaradi kakršnegakoli neskončno velikega ali neskončno majhnega greha proti božanskemu Geniju. Tudi Aleksander Izajevič Solženicin, avtor romana *Prvi krog*, je bil zaprt leta 1945 najprej v zloglasni Lubjanki, nato pa osem let v koncentracijskem taborišču in na prisilnem delu, zaradi pisma prijatelju, v katerih je kritiziral Stalinovo politiko. Visoka stopnja in odlikovanja, ki jih je dosegel v vojski, mu niso pomagali ničesar.

V prvi krog je padel na primer Andrej Andrejevič Potapov – pripoveduje Solženicin – ki je bil izveden v ultravoltni in v gradnji enot pogonske sile, po pomoti uradnika, ki je zamešal kartotečni imenik. Ker je bil Potapov briljant inženir in izvrsten delavec, je takoj dobil zaposlitev v laboratorijih „šaraške“ ter postal nenadomestljiv pri delih, ki so zahtevala preciznost in izkušnost. Ali, pa: nepoznan pisatelj napiše roman in povabi prijatelje na literarni večer. Zberejo se, poslušajo in morda debatirajo – in v nekaj dneh se znajdejo za mrežo, vsak po petindvajset let... Jetniki so bili krvoločni kriminalci, sovražniki ljudstva, nevarni imperialistični psi. Tako je profesor Čelnov, slaven matematik – osemnajst let zapora – v marsikak tehniški izum položil svojo dušo... ampak kar se tiče duše in njene neumrljivosti, je trdil, da imajo neumrljivo dušo samo jetniki in preganjani, medtem ko so svobodni dostikrat brez nje. Pazniki in uradniki, ki so delali skupaj z jetniki, so morali skozi najstrožje indoktrinacije. Glavno pravilo tu kot povsod je bilo, da je moral ta, ki je hotel biti v dobrih odnosih z oblastmi inštituta, denuncirati. Major Mišin je npr. sovražil lingvista Rubina od takrat, ko ga je bil ta vprašal, kako naj piše svoje ovadbe – s svinčnikom ali s črnilom. „Seveda, bolje je s črnilom,“ je svetoval Mišin. Rubin pa mu je odgovoril (nerramno): „Ampak jaz sem dokazal svojo zvestobo sovjetskimi oblastem s krvjo in je zato ne morem več dokazovati s črnilom.“

Roman *Prvi krog* je mojstrsko delo epske širine, ki spominja na Tolstoja in Dostojevskega. V širokih in natančnih potezah riše Solženicin freske sovjetske družbe, posebno pa tragično življenje jetnikov, postavljenih v različne kroge moderne komedije. Vrh je dosegel morda z opisom premestitve iz enega kroga v drugega... Premestitev iz ene ječe v drugo je namreč trenutek bitja in nebitja za vsakega jetnika – kot kadar je vojak ranjen in je rana smrtna. Jetnik se navadi svoje ječe, spozna oblasti, tovariše, dobi si prijatelje; počasi spravi skupaj celo premoženje: star kovček, okvir za ženino sliko, nadomestne čevlje in hlače, preskrbi si iglo in nekaj gumbov, po žepih ima tobak, v posebnem svežnju pisma domačih in kako knjigo. Premestitev udari v to krhko eksistenco kot strela. Najprej mora v naglici raztrgati pisma in jih pometati v stranišče, stražnik mu potrga gumbe, izprazni žepe, kajti tobak bi mu jetnik mogel vreči v obraz in ga oslepiti. Na vlaku mu stlačijo kovček, zdrobe okvir za sliko; redno mu vzamejo iglo, stare čevlje, nadomestne hlače, knjige. Tako

je konec vseh buržujških udobnosti, konec ustaljenega „življenja“, konec poznanstev in prijateljstev. Oropan vsega stoji jetnik na postaji, obdan od stražnikov in psov ter čaka, da ga odpelje vlak. Kam? Tega obsojencu nikdar ne povedo. V bakrene rudnike, v gozdove, ali na kako odaljeno sibirsko postajo. In v živinskem vagonu je smešno lahko umreti od gladi, bolezní ali silnega mraza, kajti rdeči transport potrebuje cel mesec, da pride na cilj. Naj počivajo v miru, Gospod, kateri niso dospeli!

ALEKSANDER IZAJEVIČ SOLŽENICIN, 1918, profesor fizike in matematike, letošnji Nobelov nagrajenec za literaturo, je svoje romane in novele sam živel. V zaporu je bil operiran: rak. Od tu je napisal drugo veliko delo Paviljon rakovih. Ko je ob odjugu leta 1957 zadevo „Solženicin“ ponovno pregledalo vrhovno vojaško sodišče, je pisatelj namesto zagovora prebral svoje literarno delo En dan Ivana Denisoviča, kjer opisuje strahotno trpljenje in nečloveške življenjske pogoje v sovjetskih koncentracijskih taboriščih. Epična pripoved je neposredna obtožba režima – pisatelj druží v sebi izredno hrabrost. Oktobra 1967 je urednik

Pravde napadel Solženicina ter mu očital, da je shizofrenik in duševno bolan (zdaj so sovjetske oblasti zaprle v umobolnico njegovo ženo in mu tako onemogočile pot v Stockholm) ter da je obseden od tematike koncentracijskih taborišč. In avtor: „Nisem bil sposoben neznosnega fizičnega napora; če sem ostal živ, je samo srečno naključje.“

Usodnost, ki veje iz sto in sto strani Prvega kroga, nas potisne v neposredno bližino metafizike Kafkovega Procesu. Kar je zrl Kafka v filozofsko psihološkem prividu, to potrja Solženicin v realnem epičnem doživljanju. Prvi krog razširja in pogloblja tisto kozmično usodnost, ki more zajeti in vreči človeka v tragično odtujenost in eksistenčno ničnost. To metafiziko Kafkovega sveta začutimo v končnih poglavjih, ko je aretiran Inokentij Volodin ter v nekaj urah vržen v kroge pekla. Nadčloveške moči delujejo po hodnikih in celicah Lubjanke. Tega se zavede še pred nekaj urami optimizma polni jetnik, ko oropan vsega, zbit od zaslišanj ter končno postavljen ob zid in fotografiran, zagleda nad svojo glavo napis: SHRANITI ZA VEDNO.

france papež

izšlo je meddobje XI. 3

vse bina

france papež, estar en el camino; vladimir kos, psalm, ki ga morate končati; zadnji kolobar pod slapom v ká-i; frank f. bukvič, strast; vinko brumen, naš izseljenski tu in sedaj

problemi: mirko gogala, razvoj revolucionarne misli

glose: france papež, ludwig van beethoven in france prešeren; tone gosar, moje oče

kritike in presoje: rajko ložar, tri antologije nemške lirike

mnenja: vinko brumen, ali se staramo

uredil france papež s konzorcijem, opremila pa france gorše in marjan eiletz

ker je iz tehničnih zadržkov tokrat izostala umetniška priloga, bo v 4. številki izšla na 8 straneh.

povabilo k sotrudištvu

revija meddobje skuša biti odraz slovenske ustvarjalnosti in zmogljivosti slovenskega kulturnega dela in delovanja v svobodnem svetu.

uredništvo vabi zato vse slovenske ustvarjalce in kulturnike, ki jim je pri srcu svoboda človekovega in slovenskega duha, da v reviji sodelujejo s svojimi spisi, poezijo, dognanji, mnenji, vprašanji sodobne svetovne in slovenske stvarnosti, s svojimi umetniškimi dosežki.

prosimo, da vse svoje prispevke pošljete na naslov glavnega urednika:

france papež,

manuel garcía 5611, carapachay fcb, prov. buenos aires, argentina

izšla je

prva knjiga XI. letnika

knjižnih publikacij

slovenske kulturne akcije

360 strani bogatega

branja najbolj branega

našega pisatelja

karel mauser na ozarah črtice

zbral in uredil prof. janez sever
oprema arh. marjan eiletz

cene v platno vezana 15 pesov – 4 dolarje
broširana 12 pesov – 3 dolarje
(cene v pesih so v novi valuti)

Profesor FRANCE VODNIK, pesnik, esejist, prevajalec in publicist je ob vstopu v Koordinacijski odbor za urejanje odnosov med samoupravno družbo in Cerkvijo imel daljši razgovor z urednikom ljubljanskega verskega lista Družina. Intervju, po vsebini in pesnikovih pogledih in zrenju na poslanstvo kristjana v sodobnem svetu izredno tehten in zanimiv, je bil v celoti objavljen v Družini 8. novembra letos (22. številka). Našim bralcem v informacijo posredujemo nekatere Vodnikove odgovore na stavljena vprašanja. O tem, kakšna dela svetovnega krščanskega slovstva naj bi objavljale slovenske založbe, meni Vodnik:

Mislím, da imamo trenutno poljudnega verskega tiska rajši preveč kakor premalo, saj skuša že vsaka ožja skupina imeti svoje glasilo. Lahko rečemo, da je to že kar tratenje denarja in moči. Manjka pa zahtevnejšega in kvalitetnejšega tiska. Tu ne mislim samo na leposlovje. Čeprav je npr. šele letos – skoraj s polstoletno zamudo! – bilo uvrščeno v spored eno od del Paula Claudela (pa menda ne zato, ker so ga igrali v Beogradu in Zagrebu), pa vendarle dela vidnih katoliških pisateljev izdajajo že mnoge naše založbe (Undsetova, Mauriac, Heinrich Böll). Seveda tu ne gremo vstric s časom in se niti od daleč ne moremo primerjati s tem, kar izdajajo npr. Poljaki (založba Pax). Pač pa je za zdaj še občutnejša potreba po krščanski ideološki literaturi. Neogibno potrebno je, da se razširi dejavnost Mohorjeve družbe; če to za zdaj še ni mogoče v nekdanjem obsegu, pa je neodložljiva vsaj obnovitev njene nekdanje znanstvene knjižnice, kjer naj bi izhajala dela katoliških mislecev, filozofov, sociologov, telogov. Med drugim bi si želel del novih „doktorjev Cerkve“ Terezije Avilske in Katarine Sienske, dalje Pascala, posebno pa novejših pisateljev, Maritaina, Mauriaca, Teilharda de Chardina, K. Rahnerja in drugih. Prav tako bi bilo dobro, da čimprej izide tudi v slovenščini tako imenovani novi ali holandski katekizem. Kdor ga je bral brez predsodkov, nikakor ne more razumeti tistega pohujšanja, ki se je sprožilo ob njem. Res pa je treba poudariti, da je to katekizem za odrasle; jaz bi celo raje dejal, katekizem za izobražence, saj terja branje ne le razgledanosti in veliko znanja, ampak tudi mnogo zrelosti in duhovnega napa, celo posebne metode oziroma tehnike branja. Teološko manj razgledan bralec bi najbrž potreboval tudi mentorja. Kljub temu pa sem prepričan, da je to veličastna apologija razodetja, kakršne že dolgo nismo imeli, knjiga, ki bo premnogim približala,

utrdila, vrnila ali pa celo šele odprla čudoviti svet religije in krščanstva.

Na vprašanje, kakšno bo njegovo stališče v omejenem odboru glede temeljnega problema, koliko sme Cerkev vplivati na življenje slovenske samoupravne družbe, je odgovoril:

Stal bom na stališču, ki ga kot pisatelj zagovarjam že malone pol stoletja: da smo vsi ljudje enaki in da imamo vsi enako pravico do svobode. To je stališče, ki izvira iz zavesti o solidarni skupnosti vseh ljudi kljub idejnim razlikam. To je tisti idejni pluralizem, ki je sine qua non (neogiben pogoj) človeškega sožitja in edina pot, da se človek osvobodi vsakršnega ideološkega, duhovnega in političnega nasilja in se lahko razvija kot svobodno in odgovorno bitje. To je tisto humanistično in demokratično stališče, ki je zdaj slovesno potrjeno tudi v deklaraciji o človekovih pravicah in v koncilskih dokumentih. Kot kristjan 20. stoletja si ne morem niti predstavljati, da bi živel in delal kot kristjan prvega stoletja, to je da bi hodil po svetu per pedes apostolorum in oznanjal evangelij samo z govorjeno besedo. Kot kristjan 20. stoletja si ne morem niti misliti, da bi mogel uspešno razvijati svojo osebnost in delovati kot celosten človek, ne da bi mogel uporabljati vsa današnja sredstva komunikacije: tiska, gledališča, radia in televizije. Do vsega tega imam pravico tudi po 19. členu Splošne deklaracije človekovih pravic.

Na vprašanje, kakšno naj bo ravnanje slovenske Cerkve v pokoncilskem času, je pesnik Vodnik dejal:

Mislím, da bi morala biti slovenska Cerkev še bolj odprta proti tokovom koncilске obnove, se do kraja soočiti z duhom evangelija, se ne zapirati v okvirje tradicionalizma, ne gojiti samo osebno pobožnost... ampak vzpodbujati in podpirati delovanje kristjanov v smeri horizontalne razsežnosti, to je v odnosu do bližnjega... Le prepričani in pogumni kristjani morejo dati in pridobiti Cerkvi ugled in veljavo. Čas je, da se za zmeraj poslovimo od tiste usodne alternative, češ da ni Slovencev razen katoliških Slovencev (in nasporno, da ni Slovencev, razen tako imenovanih „progressivnih“ Slovencev), in da se v demokratičnem prizadevanju za novo človeško skupnost pridružimo vsem ljudem dobre volje, vernikom kakor nevernikom, ne glede na to, da si eni prizadevajo samo za blaginjo, za rast in za izpopolnitev človeka v tostranstvu, medtem ko mi hkrati upiramo pogled v onstranstvo, k Bogu.

slovenska prisotnost v svetu

P. dr. SILVIN EILETZ DJ, ki je lani doktoriral iz modroslovja s tezo „Marx in dialektični humanizem“, je razpravo objavil tudi v španščini v reviji CIAS, ki jo izdaja jezuitski Zavod za proučevanje in družbeno dejavnost v Buenos Airesu. Disertacija obseže celotno dvojno številko oktober-november. Dodana je tudi obširna bibliografija. Razprava je v argentinskih intelektualnih krogih pobudila veliko pozornost in mnoga razpravljanja, saj naš slovenski znanstvenik v svoji tezi razkriva docela nova dognanja o Marxovem filozofskem gledanju na človeka in na družbo. Nekatere večje buenoaireške revije so s p. Eiletzom objavile poseben intervju.

Za 80-letnico Teatro Argentino v mestu La Plata, ki je prestolnica največje argentinske federalne province Buenos Aires, je slavnostni koncert dirigiral redni član Slovenske kulturne akcije dirigent DRAGO MARIO ŠIJANEC. Izvajal je za to priložnost s stalnim orkestrom in polifonim zborom tega gledališča 9. simfonijo - koralno, op. 15, Ludwiga van Beethovna. Muzikalni kritiki največji buenosaireških dnevnikov in strokovnih revij (La Nación, La Prensa, Clarín, La Razón, Buenos Aires Musical) so koncert zapisali z las-kavim priznanjem slovenskemu dirigentu. Soglašajo vsi da je bila Šijančeva izvedba devete simfonije med najboljšimi in najbolj dognanimi umetniškimi dosežki letošnje glasbene sezone v Buenos Airesu.

Pred odletom v New York po večmesečnem bivanju in delu v Evropi je v Celovcu razstavljal redni član Slovenske kulturne akcije akad. kipar FRANCE GORŠE. Razstava, ki je bila v galeriji Slama, je med Celovčani vzbudila veliko zanimanje in pozornost. V celovškem Kleine Zeitung je Grete Misar (14. novembra 1970) o razstavi napisala zavzeto

in občudujočo kritiko. Goršetova razstavljená dela so privedla tudi številni obiski prijateljev njegove umetnosti iz Ljubljane. Kipar se je medtem mudil nekaj časa tudi v Celju, kjer je izdelal nov križev pot za celjsko opatijsko cerkev.

Redna članica Slovenske kulturne akcije akad. slikarka BARA REMEC je novembra letos ponovno razstavljala na argentinskem severu, v starodavnem indijanskem mestu Tilcara. Razstavo je priredilo Državno podtajništvo za kulturo pri prosvetnem ministrstvu. Tilcara je poznano arheološko središče argentinskega andskega predela; slovi po predkolumbovskih izkopanih prvotne indijske kulture. Letošnja razstava naše slikarke je privabila še več obiskovalcev kot lanska. Likovne razstave v Tilcari so po prizadevnosti slovenske umetnice postale prava kulturno umetnostna manifestacija na torišču starodavnih andskih kulturnih pasov.

Moderni slovenski komponist MILAN STIBILJ je s svojo skladbo za štirikanalni magnetofonski trak „Rainbow“ dosegel mednarodno priznanje, ko jo je v svojem albumu gramofonskih plošč Electronic Panorama (stereo 6526003-6) svetovni javnosti predstavila tvrdka Philips. To je prvo slovensko elektronsko glasbeno delo, ki je z objavo na Philipsovi gramofonski plošči enakovredno poseglo v mednarodna dogajanja na tem področju.

Oktober letos so v Princetownu (ZD) izročili slovenskemu znanstveniku prof. dr. ANTONU PETERLINU Binghamovo medaljo, ki jo podeljuje Society of Rheology, za njegovo delo o viskoznosti in dvojnem lomu polimernih raztopin. Prf. Peterlin že nekaj let vodi Research Triangle Institute v Sev. Karolini v Združenih državah.

smisel ustvarjalnega dela

CLOVEŠKO življenje je razpeto med zemljo in nebom; tako življenje posameznikovo, kakor življenjske skupnosti. Živimo iz neke osnove in živimo za neki smoter. Slednjega skušamo doseči v ustvarjalnem kulturnem naporu, v katerem je smisel našega življenja, naša življenjska naloga. Ustvarjalno delo ni razkošje, je življenjska potreba človeka in človeških skupnosti. Ni nekaj, kar bi bilo življenju dodano, je isto življenje, vsebina življenja samega. Šele v uvstvarjalnem naporu človek in skupnost zares postajata to, kar naj bosta; iščeta svojo pravo podobo, ki jima ni dana, marveč le nakazana.

Da tedaj neka skupnost more živeti polno in vredno življenje ter si ga ohraniti, da ne odmre in ne izgine z odra zgodovine, ji je potrebno oboje: čvrsta življenjska osnova in pa neprestano prizadevanje, da doseže čim večjo življenjsko polnost, da uresniči smisel svojega življenja in si ustvari lastno kulturo.

ZA NAROD pomeni to najprej, da mora biti biološko zdrav, imeti dovolj naraščaja in ne izgubljeni preveč krvi v vojskah ali z izseljevanjem, ustvariti si zadostno gospodarsko moč, se politično urediti pa se usposobiti za lastno, tudi dejavno kulturno življenje. Pri nas je tej skrbi za zdravo in čvrsto življenjsko osnovo posvetil svoje delo Janez Ev. Krek: z zadrugištvom nas je gospodarsko krepil in omejeval tudi izseljevanje, s političnim delom nas je usposabljal za kovače lastne usode, z izobraževalnim delom nas je dvigal na raven najkulturejših narodov. Očitalo pa se mu je, da je imel premalo smisla za drugi pogoj polnega narodnega življenja, za napor, da bi narod našel in uresničil tudi smisel svojega obstoja v lastnem ustvarjalnem delu.

Zato pa je drug naš velmož, Anton Korošec, ki je sicer nadaljeval Krekovo delo, pokazal več smisla in posvetil več skrbi našemu kulturnemu ustvarjanju. Sploh bi bilo zelo mikavno primerjati njuni politiki. Krek je razvijal svoje delo iz središča slovenskega ozemlja in ga izžareval v vse slovenske kraje, do njenih skrajnih meja in čez. Korošec je snoval in delal svojo politiko tudi z Dunaja, nato iz Beograda, in nam je Slovincem priboril marsikaj, do česar iz samih sebe nismo mogli priti, marveč smo morali iztrgati vladam, ki so bile nad nami. Tako nam je priboril univerzo, akademijo znanosti in umetnosti, in druge ustanove, v katerih se je mogla utelesiti naša težnja po visoki kulturi, po kulturni ustvarjalnosti, in se v njih in po njih tudi izživeti. S tem je Korošec narodu pomagal, da je mogel polno živeti tudi smisel svojega obstoja ter postati narod v celem pomenu besede.

KAR VELJA za narod, velja v neki meri za vsako človeško skupnost ki hoče polno živeti svoje življenje. Če ga ne živi, ne more dolgo obstati, ne more zadostiti intimnim potrebam svojih udov in zato ti iščejo zadostitve drugod ter se od skupnosti oddaljijo. S tem jo še bolj slabijo in je svojim nalogam še manj kos.

Vse to velja tudi za našo izseljensko skupnost. Tudi ta potrebuje, če hoče polno živeti, krepke življenjske in stvarne osnove, iz katere živi, pa tudi vedeti, za kaj živi, odgovorov na vprašanja o smislu skupnosti, na katere more odgovoriti le s čim višje razvitim lastnim kulturnim življenjem.

Glede na življenjsko in stvarno osnovo smo šibki: imamo naraščaj, ki je čedalje manj naš; imamo gospodarsko močne pripadnike, ki kot taki živijo in delajo po največ stran od skupnosti; imamo svoje politične ustanove, ki bi jim želeli več življenjskosti; imamo tečaje in šole, domove in društva, pa je njihovo delo tudi precej brezkrvno. V tem pogledu ni naš položaj prav nič zavirljiv. Ne bo morda vsaj del vzroka za to, da premalo gojimo drugo korenino svojega življenja?

Kako je z iskanjem izpolnitve smisla našega obstoja, z našim ustvarjalnim kulturnim naporom? Pomena tega se premalo zavedamo. Ni vsem razvidno, da je s skupnostmi

kakor s posamezniki, saj so vendar le združbe ljudi. Človek pa je duhovno bitje, kar pomeni, da je naravnano na absolutno, na neskončno, da ga nič na svetu ne more zadovoljiti, kar ni tako. Tako pa ni nič, kar v času, na tem svetu doseže. Zato ga njegov duh žene vedno dalje, vedno naprej, v vedno novo iskanje resnice, lepote, dobrote, pravice, ki jih hoče ujeti v besede, like, ustanove, stvari, v stalnem ostvarjanju vrednot. Ko bi s tem prizadevanjem nehal, bi nehal biti človek. Doseči pa more svoj namen le v družbi z drugimi, torej v skupnosti, ker delo presega posameznikove moči. Če hoče skupnost zadovoljiti tudi duhovni nemir svojih udov ter jih tako obdržati v skupnosti, mora vsaj izobražencem nuditi možnosti za ustvarjalno kulturno delo, ostalim pa priložnost za soudeležbo, za življenje iz kulturnih vrednot, ki so jih uresničili ustvarjalci. Če tega ne bo storila, bodo vsaj najbolj živi udje skupnosti iskali zadostitve svojih potreb zunaj nje in se polagoma oddaljili, prva med njimi mladina, nekateri pa bodo padli v podčloveško životarjenje, če ne celo v obolitve, kajti nihče ne more zdravo živeti, če ne vidi smisla svojega življenja.

NARODNA skupnost potrebuje univerz in akademij, inštitutov in podobnih ustanov, da se po njih kanalizira ustvarjalno delo. Manjše skupine, kakor je naša izseljenska skupnost, si tega razkošja ne morejo privoščiti. Zadovoljiti se morajo s tem, kar zmorejo, in to skrbno varovati, dokler zmorejo.

V Argentini imamo celo slovenski oddelek na ukrajinski univerzi. Žal ni nikoli polno zaživel; zdi se, da smo prešibki za to in za večino Slovencev kakor da ne obstaja. Kakor je običaj med nami, skrb za to prepuščamo le nekaterim; izgubljam pa lepo priložnost, da bi ustvarili nekaj, kar nam je drugače nedosegljivo.

Bolj posrečena organizacija našega ustvarjalnega kulturnega dela je Slovenska kulturna akcija, v kateri se je utelesil naš ustvarjalni napor. Če že ne v izpolnitvi, vsaj v namenu je naša vrhunska kulturna ustanova; vsaj po težnji, ki se po nji izživlja, ko hoče služiti izpolnitvi smisla naše skupnosti, njenemu poslanstvu v najodličnejšem pomenu besede. Nobene druge ni, ki bi v hotenju segala višje, še manj v delu segla višje. Če ni na najvišji višini svoje naloge, je mnogo vzrokov: naša številčna, zato tudi kulturna šibkost; naše neumevanje njenega pomena, čeprav radi naglašamo svojo kulturnost; naša razcepljenost, ki se ne ustavlja niti pred tem, kar bi moralo biti vsem drago in česar se nikoli ne bi smeli dotikati z nečistimi nameni, ker je pogoj našega obstanka; prehuda osebna občutljivost in pretirana zagledanost vase, zaradi česar osebnim interesom prehitro žrtvujemo skupne; naša vedno večja splošna kulturna brezbržnost in podobno.

Eno je žal gotovo: življenjska osnova naše skupnosti slabi in naša kulturna ustvarjalnost usiha. V tem je začetek našega konca. Slabo uslugo skupnosti in slovenstvu dela, kdor podira malo, kar imamo. Nikoli ni modro žagati veje, na kateri sedimo, posebno še, kadar ni druge, na katero bi mogli presesti.

TE DNI poteče trideset let od smrti Antona Korošca, moža, ki je bil politik, res politik, pa je imel, morda ravno zato, tudi polno razumevanje za nepolitično kulturno življenje, za „božje življenje“, kakor ga je sam imenoval. Kot politik ga ni obravnaval le z vso spoštljivostjo; ustvarjal mu je pogoje, da bi se moglo čim bolj okrepiti in razmahniti. Kot politik je uvideval vrednost polnega narodnega življenja. In njegova veličina ni najmanj v tem.

Njegovemu spominu se bomo najprimerneje poklonili, če bomo vsak na svojem mestu storili vse, da bo naša izseljenska skupnost ostala tudi kulturno čim bolj živa, v mejah možnosti visoko ustvarjalna, če bomo varovali pogoje tudi kulturnega življenja.

v i n k o b r u m e n

VSE PODPORNE ČLANE VABIMO, DA SKORAJ PORAVNAJO SVOJ CLANSKI PRISPEVEK ZA DELOVNO OBDOBJE 1970 - 1971, KI JE ZA ARGENTINO 30 PESOV (3000 STARIH), ZA VSE DRUGE DEŽELE PA 10 DOLARJEV. - PODPRITE NAŠE DELO, ROJAKI!

knjige knjige knjige

• Mariborska založba Obzorja je v programu publikacij, ki jih namerja izdati 1971, spet dala poudarek domačim slovenskim delom. Od skupno 99 del, ki bodo izšla prihodnje leto, jih je 70 izvernih; ostalo pa so prevodi. V sodobni literaturi ima beletristika precejšen del - 37 del. Znanstveno publicistično bo objavljenih 33 raznih knjig. Sem je šteti še revije: dve leposlovni (Prostor in čas; Dialogi); dve znanstveni (Časopis za zgodovino in narodopisje; Slavistična revija). V posameznih zbirkah bodo izšle Jenkove pesmi (s študijo dr. Fr. Bernika); Bevkov Martin Čedrnic (s študijo dr. Franceta Koblarja); mac (eseji in razpravami bosta izšli knjigi Tarasa Kermavnerja in Franceta Vodnika. Lastna dela bodo prispevali Tine Hribar, Andrej Inkret, Primož Kozak, Stane Saksida, Rudi Šeligo in Marko Švabič. Poezijo bodo objavili Valentin Cundrič, France Forstnerič, Nada Fridau, Vladimir Gajšek, Andrej Medved, Aleksander Peršolja, Bojan Pisk in Miroslav Slana. Prozo pa bodo objavili Pavle Zidar, Nada Gaborovič, Drago Jančar, Jože Javoršek, Marjan Kolar, Lojze Kovačič, Janko Messner, Alojz Rebula, Dimitrij Rupel, Dominik Smole, Jože Snoj, Janez Švajcer in Ivo Zorman. Dramatika bo zastopana s tremi dramami Mateja Bora; „Osvajalec“ Andreja Hienga ter z radijsko igro Branka Hofmana „Mož brez obraza“. K izvornim delom je treba prišteti tudi nadaljevanje Izbranega dela dr. Bratka Krefta; izšla bosta 3. in 4. zvezek.

• Lani je minilo 100 let, kar je bila tudi na slovenskem ozemlju uvedena obvezna osemletna šolska izobrazba za vse otroke. V znamenju te stoletnice je Slovenski šolski muzej v Ljubljani pripravil in založil pomemben zbornik „Osnovna šola na Slovenskem 1869-1969“. Prvi del od dveh predvidenih knjig celotne publikacije obseže 700 strani. Uredili so ga dr. Vladimir Schmidt, dr. Vasilij Melik in France Ostanek. V zborniku sodeluje nad 15 pedagoških delavcev, ki so po zgodovinskih virih obdelali posamezna področja iz razvoja slovenske šole v zadnjih sto letih. V prvem delu zbornika pišejo naslednji: dr. V. Melik „Slovenci in šolska zakonodaja pred 100 leti“; dr. V. Schmidt „Osnovna šola in osnovnošolska zakonodaja pred 100 leti“; dr. J. Sagadin „Kvantitativna analiza razvoja osnovnega šolstva v razdobju 1871 do 1941“; L. Ude „Zgodovina slovenskega pouka na koroških osnovnih šolah“; D. Pahor „Pregled razvoja osnovnega šolstva na zahodnem robu slovenskega ozemlja“; dr. Fr. Strmčnik „Razvoj izobraževanja osnovnošolskega učiteljstva na Slovenskem v obdobju od leta 1869 do razpada Avstro-Ogrske“.

• Na II. mednarodnem kongresu prevajalcev poljske književnosti, ki je bil v začetku oktobra v Varšavi, je poljski minister za kulturo in umetnost izročil slovenskemu pesniku Francetu Vodniku, plodovitemu prevajalcu iz poljščine v slovenščino red zaslug za poljsko kulturo. To je že četrto poljsko odlikovanje za Franceta Vodnika.

Prej je že prejel častno nagrado PEN kluba, značko tisočletja in častno diplomu Zveze pisateljev in umetnikov. France Vodnik, pesnik, esejist, dramaturg, kritik in prevajalec je tako v očeh poljske javnosti najizrazitejši predstavnik kulturnih stikov med Poljaki in Slovenci.

• Kanadska revija za sodobno literaturo „Prism International“ je v svoji letošnji poletni številki objavila v angleškem prevodu troje pesmi sodobnega slovenskega pesnika Nika Grafenauerja. Prevajalec Jože Lazar je na vancouverški univerzi diplomiral z nalogo iz Grafenauerjeve poezije. Zdej pripravlja za disertacijo antologijo povojne slovenske poezije. Omenjeno revijo izda trikrat vsako leto v kanadskem mestu Vancouveru University of British Columbia.

• V Moskvi so zaprli sovjetskega pisatelja A. Amalrika, ki je na Zapadu zaslovel po svojem spisu „Bo Sovjetska zveza doživela leto 1984?“. Knjiga je na skrivaj v podtalni založbi Saizdat natisnjena in šapirografirana krožila po Sovietiji. Obtožnica dolži Amalrika samo objave dela v Sverdlovsku, zakotnem ruskem provincialnem mestecu. Ne omenja na nič, da je bil spis objavljen tudi na Zapadu. Drugo slovito Amalrikovo delo je „Prisiljeno potovanje v Sibirijo“.

• V vzornem španskem prevodu Matilde Horne je izšel v Buenos Airesu pri Sudamericani najnovejši roman sodobnega angleškega pisca Lawrence Durrella „Tunc“. Kritika pisatelju slovitega „Aleksandrijskega kvarteta“ (doma je izšel v mojstrskem prevodu Mire Miheličeve!) priznava spretnost peresa, dodaja pa, da Durrell v svojem najnovejšem delu dejansko ne pove nič novega: ne v tehniki ne v psihološko zasnovanem zajemu nastopajočih oseb. Občudovalcem Durrellove umetnosti bo knjiga novo doživetje.

• Hrvatska revija, ki izhaja v Münchnu za ves hrvatski zdovski svet, je razpisala ubilejno knjižno nagrado za leto 1970. Dve nagradi po 500 dolarjev vsaka za dve najboljši knjigi ali razpravi: eno za knjigo v domovini, eno za delo zunaj domovine. Zraven pa še štiri nagrade po 150 dolarjev za najboljšo do neske k jubilejnomu letniku revije, pa pet nagrad po 100 dolarjev za različne prispevke v jubilejnom letniku.

• Pri Mondadoriju je izšel nov roman sodobnega italijanskega pisca Maria Soldattija „L'Attore“ (Igralec). Roman primerja kritika z najboljšimi deli Grahama Greenea in priznava Soldattiju, da je s tem romanom dosegel vrh svoje ustvarjalne zmogljivosti. Soldatti je kot romanopisec in povestničar poznan posebej po svojih „Le lettere da Capri“, za katero je bil nagrajen z navšjo italijansko knjižno nagrado Strega. Ne manj poznan pa je tudi kot filmski režiser (Deželanka, Žena ob reki, Mali stari svet).

• Letos teče sto let, kar je umrl eden največjih francoskih pesnikov prejšnjega stoletja Hugo y Lautréamont.

Za to priložnost so francoske založbe znova izdale njegovo pesniško cvetje, pa tudi vrsto razprav in knjig, ki so jih njegovi sodobniki in poznejši literarni kritiki o pesniku napisali.

• Španski Parnas se letos spominja stoletnice smrti pesnika romantika, ki je bil Gustavo Adolfo Bécquer. Njegovo pesniško zbirko „Rimas“ šteje svetovna literarna kritika med vrhove romantične poezije.

• Pri barcelonski založbi Marte je izšel roman „Sexy Bar“, ki ga je napisal španski pisatelj Cecilio Benítez (1952 je isti avtor za roman „La Iluminada“ prejel mednarodno knjižno nagrado Losada). Dejanje novega romana teče v Buenos Airesu v naših dneh. Knjiga je izšla hkrati v Španiji in v Argentini.

okno v svet

• V počastitev 70-letnice rojstva pesnika Mirana Jarca so v študijski knjižnici v Novem mestu priredili spominsko razstavo, ki je obsegla 172 enot: izbor prvih Jarčevih objav, pesmi v periodikah, natisi dramskih del in knjižnih ocen. Tudi Jarčevo prevajalsko delo je bilo predstavljeno, zraven pa tudi rokopisi njegovih partizanskih pesmi.

• V Kranju je bila oktobra letos, mesec dni po pisateljevi smrti, v študijski knjižnici Bevkova rastava.

• V Moskvi so imenovali poseben odbor za organizacijo proslave 150-letnice rojstva Fedorja Dostojevskega. Proslave bodo 1971.

• Novi direktor Mestnega gledališča ljubljanskega je dosedanji njegov režiser Igor Pretnar. Poznan je tudi kot filmski ustvarjalec.

• Narodna galerija v Ljubljani pripravlja za leto 1971 retrospektivno razstavo slovenskega slikarja Mihaela Stroja ob stoletnici mojstrove smrti. Zbrali in razstavili bodo slikarjeva dela iz raznih krajev Slovenije, Hrvaške in inozemstva.

• Za konec oktobra so v Slovenj Gradcu odprli v prostorih tamkajšnjega Umetnostnega paviljona razstavo „Lesorez na Slovenskem (1940-1970)“. Za začetek je sodeloval s posebnim sporedom tudi ansambel Slovenske filharmonije.

• Na letošnjem knjižnem sejmu v Beogradu so slovenski knjižni opremljevalci in ilustratorji prejeli vrsto nagrad. Nagrajeni so bili Aco Mavec, Marlenka Stupica, Jože Brumen, Lojze Gostiša, Matjaž Vipotnik, Ančka Gošnik-Godec, Božo Kos, Ive Šubič, Efito Kobe in Oto Bihalji-Merin.

CORREO ARGENTINO SUUC. 6	TARIFA REDUCIDA CONCESION 6228
	R. P. I. 953701

